

Utvecklingen av markanvändningen och byggandet

Landskapsbesök, Österbotten

Vasa 9.10.2019

Minna Mättö, jurist
Kommunförbundet, Regioner och samhällen

Presentationens innehåll

Reformen av markanvändnings- och bygglagen

- Allmänt om reformen
- Planeringssystemet som helhet
- Deltagande
- Utredningar, data och digitaliseringen

Kort om trafiksystemplaneringen

- Den nationella trafiksystemplaneringen

Reformen av markanvändnings- och bygglagen

 Kuntaliitto
Kommunförbundet

Markanvändnings- och bygglagen totalrevideras

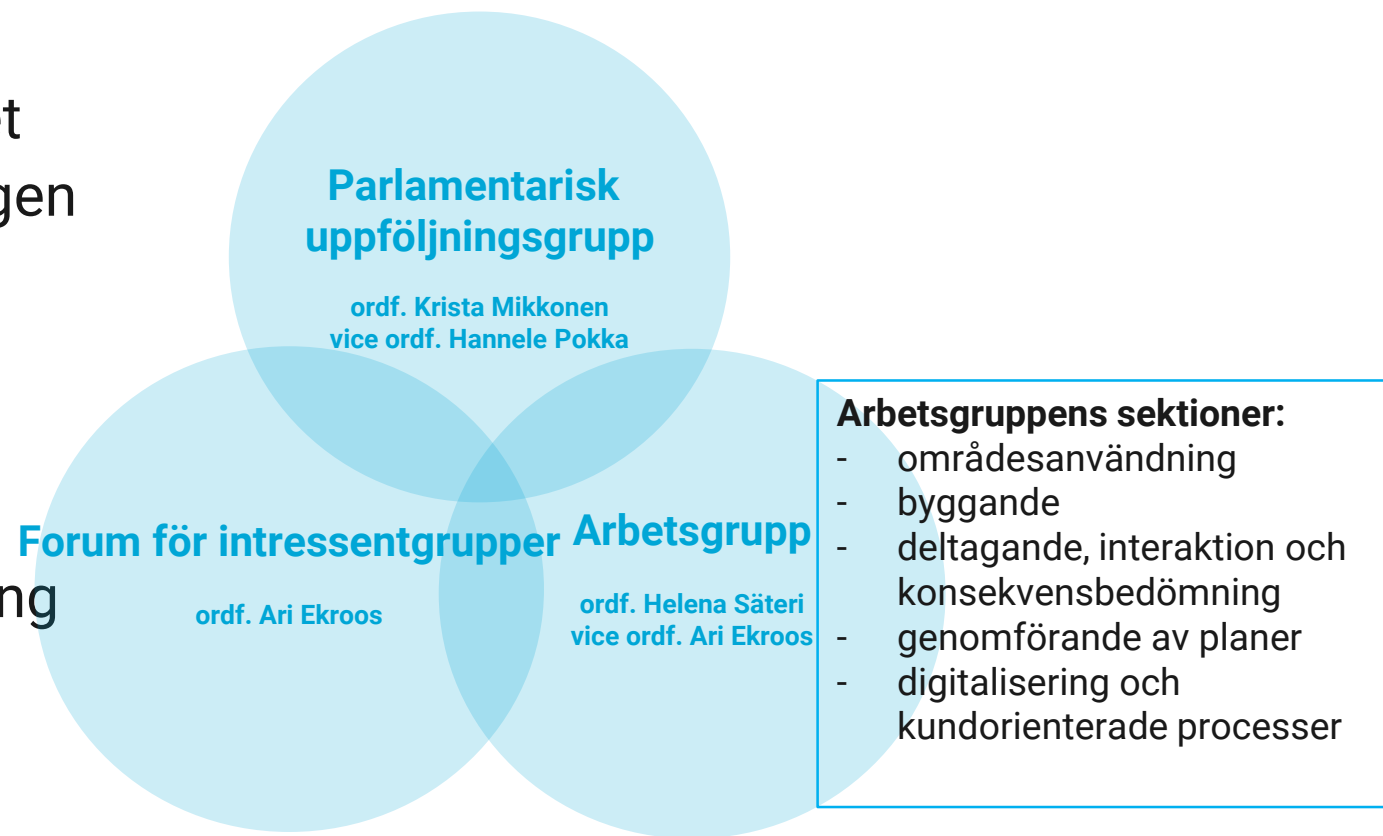
Revideringens syfte till att börja med

- Att förenkla systemet för planering av områdesanvändningen
- Att utveckla styrningen av byggandet
- Att underlätta verkställigheten av lagen

Teman m.fl.

- Klimat- och energifrågor
- Digitalisering
- Regionernas särutveckling, urbanisering
- Nya sätt att röra sig

Organisering av reformen

Tidsplan

- Mellanhörande om utformande av planeringssystemet 10/2019
- Utkast till RP 8/2020
- Remiss 10–11/2020
- Färdigställande av RP i början av 2021
- RP till riksdagen hösten 2021

→ **Ny MBL 2021**

Regeringsprogrammet: "Ett klimatneutralt samhälle och bättre kvalitet på byggandet" med MBL som en av metoderna

- Reformen av markanvändnings- och bygglagen ska slutföras genom **parlamentarisk** beredning.
- Till de huvudsakliga målen med reformen hör ett **klimatneutralt** samhälle, stärkande av **naturens mångfald**, bättre **kvalitet** på byggandet och främjande av **digitaliseringen**.
- Samhällsstrukturens **sociala och ekonomiska hållbarhet** bör beaktas.
- Kommunernas planläggningsmonopol och planhierarki ska bevaras, planläggningsprocessen göras smidigare och kommunernas markpolitik stärkas. Planläggningen ska basera sig på omfattande **konsekvensbedömningar**.
- Tillsynen över områdesanvändningens laglighet förblir myndighetsverksamhet i åtminstone samma utsträckning som för närvarande.
- **Bekämpningen av klimatförändringen** ska beaktas såväl vid planläggningen och byggandet som i underhållet av byggnadsbeståndet. Samhällsstrukturen bör stödja **anpassningen till klimatförändringen**.
- Människors **möjligheter att delta** ska förbättras.
- Det ska skapas ett riksomfattande **digitalt** register och en dataplattform för den byggda miljön, vilka ska utgöra underlag för beslut och processer om markanvändning och byggande.
- I kommunerna bör **e-tjänster och principen om ett enda serviceställe** för lov, tillstånd och anmälningar som gäller byggande främjas.

Lägesbild av beredningen

Lagberedningen är inte avslutad, följande gäller tankar om reformen under tiden som den bereds. Inga beslut har ännu fattats.

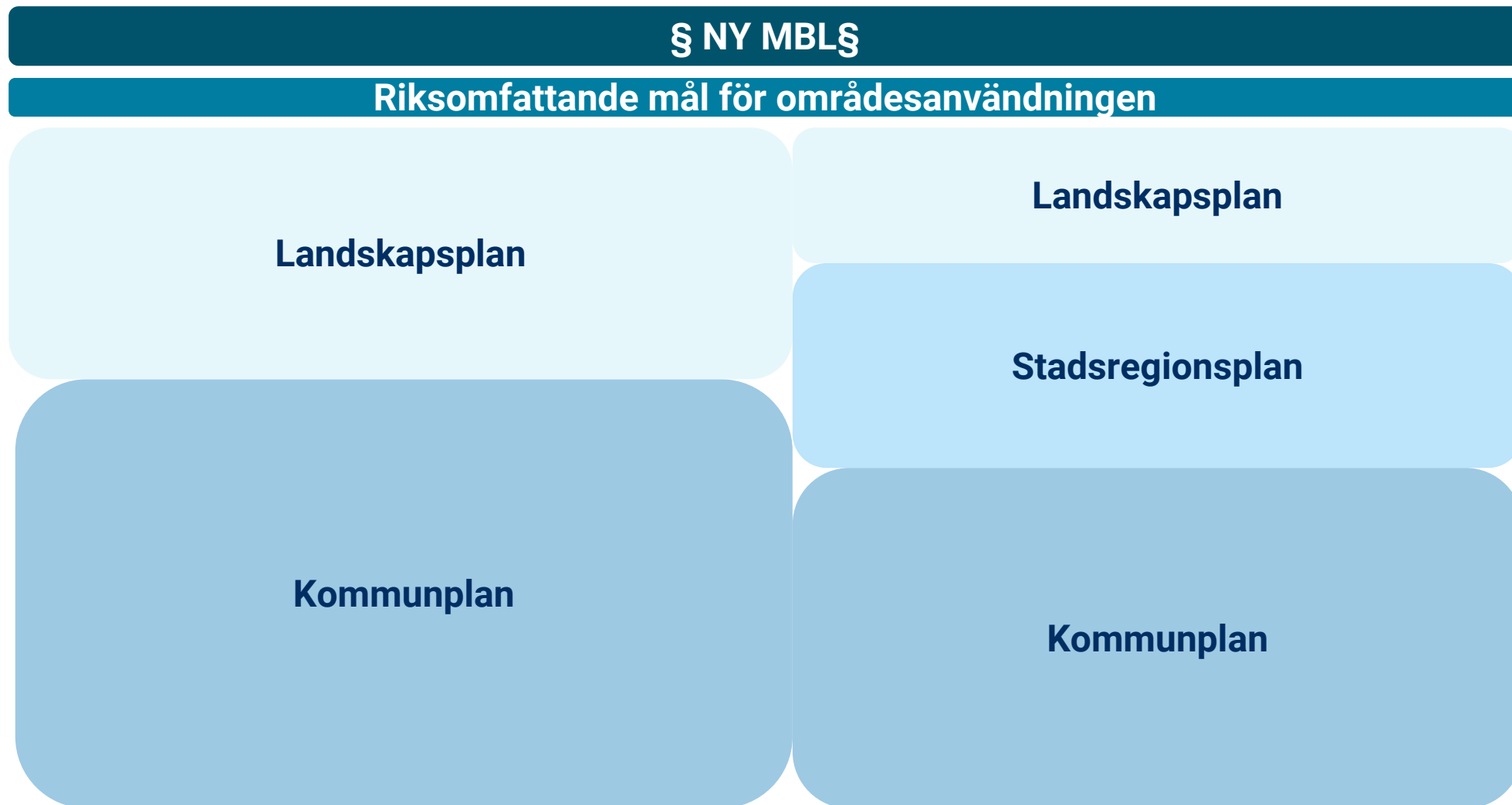
Systemet för planering av områdesanvändning

- Planeringssystemet som helhet i framtiden?
 - Riksomfattande mål för områdesanvändningen
 - Landskapsplanläggning
 - Stadsregionsplanläggning **"NYTT!"**
 - Kommunplanläggning **"NYTT!"**
- Privat initiativrätt **"NYTT!"**
- Vad handlar det om då man talar om rättsverkningar?

Förslag till fortsatt beredning av systemet för planering av områdesanvändningen (5.9.)

Utanför stadsregionerna

I stadsregionerna

Riksomfattande mål för områdesanvändni ngen + Kvalitetskrav för planer

- Möjligheten att ge separata riksomfattande mål kvarstår också i fortsättningen
 - Nytt: klimatförändringen
- Kvalitetskrav för områdesanvändningen
 - separata krav för varje plannivå
- Klimatförändringen och den nationella säkerheten får nya förpliktande bestämmelser

Landskapsplan en

- Landskapsplanens syfte
 - att ange riktlinjerna för utvecklingen på lång sikt i landskapen och att skapa förutsättningar för en hållbar utveckling av landskapets områdesanvändning och regionstruktur
- Centrala frågor som behandlas på landskapsnivå
 - mål och principer för utvecklingen av landskapens regionstruktur
 - utvecklingsprinciper för det nationella och landskapsbaserade trafiksystemet och trafiknätverket samt för övrig infrastruktur
 - landskapets grönstruktur och dess utvecklingsprinciper
- Därtill eventuella övriga frågor som är nödvändiga för den framtida utvecklingen av landskapet
- Landskapsplanerna ska dock inte innehålla informativt material som kartlägger läget.

Landskapsplanens rättsverkningar

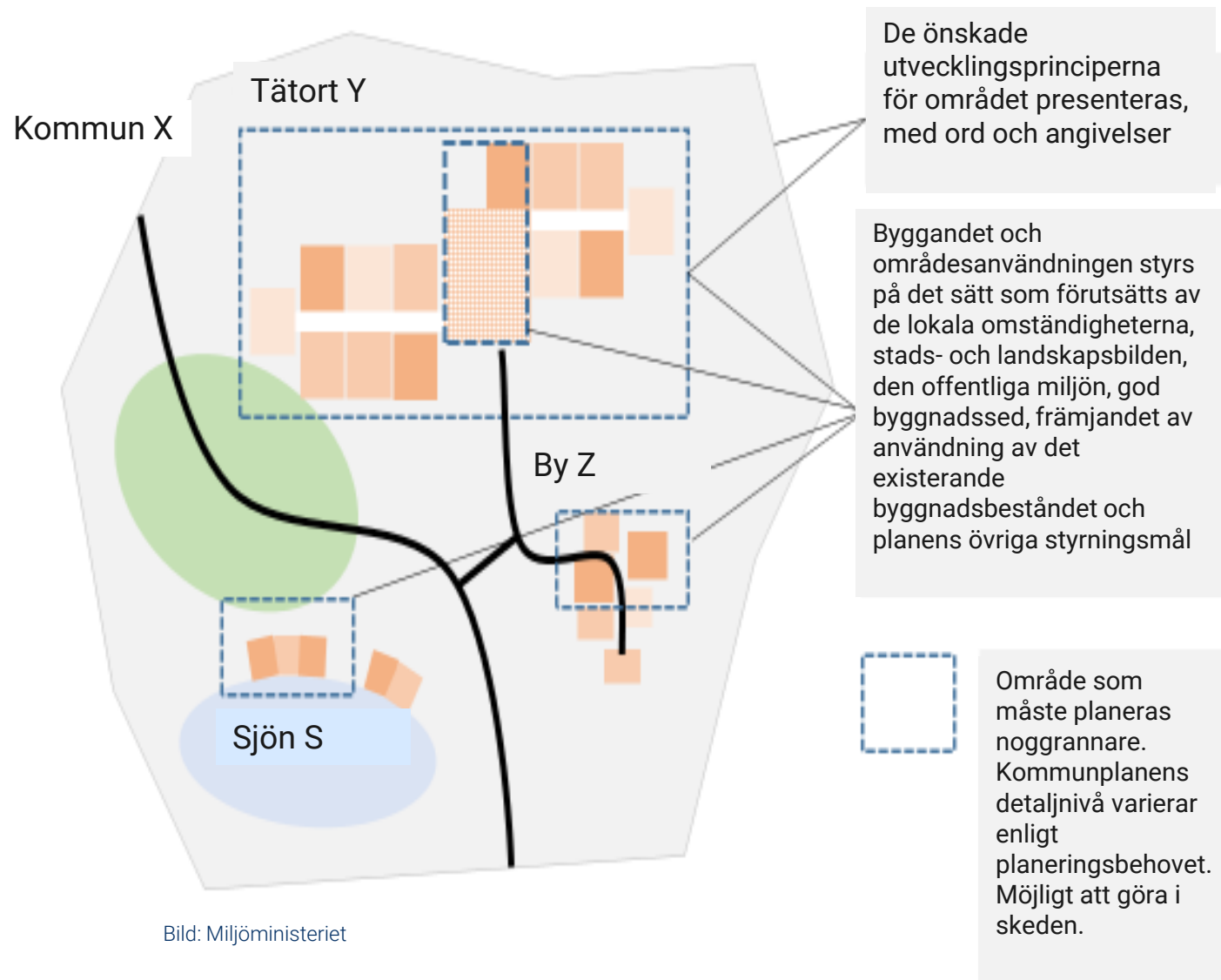
- Landskapsplanen **ska vara riktgivande för kommunplanläggningen om det inte finns en stadsregionsplan**
 - för trafiksystemet och
 - för grönstrukturen
- Då stadsregionsplanen utarbetas **är landskapsplanen inte riktgivande**, men stadsregionsplanen bör anpassas till landskapsplanen som helhet

Stadsregionsplanen

- Utarbetande och godkännande av stadsregionsplanen samt dess rättsverkningar
 - Inte obligatoriskt, utarbetas enligt överenskommelse mellan kommunerna
 - Godkänns av ett gemensamt organ eller separat i varje kommuns fullmäktige (eventuellt en tidsram för godkännande?)
 - riktgivande vid utarbetande och ändrande av kommunplanen
- Rollen kan jämföras med en översiktlig strategisk generalplan eller en strukturmodell för en stadsregion
- Kan ersätta behovet av en granskning på generalplansnivå för hela kommunen?
- Stadsregionsplanen är riktgivande vid utarbetande och ändrande av kommunplanen
- I kraft under en bestämd tidsperiod (12 år)?

I fortsättningen endast en plan för kommunen?

- Kommunplanen skulle innehålla
 - Utvecklingsprinciper för allmän planeringen av kommunens områden
 - Element som styr byggande och övrig användning av området

Utarbetande av principer för en enda kommunplan

- Bestämmelserna i kommunplanen skulle motsvara de nuvarande generalplans- och detaljplansbestämmelserna, och skyddsbestämmelserna kunde motsvara de nuvarande skyddsbestämmelserna.
- De nuvarande generalplanernas planeringsbestämmelser skulle ersättas med utvecklingsprinciper. Kommunplansbestämmelserna och skyddsbestämmelserna skulle ange vilka rättigheter och skyldigheter som planen ger upphov till i enlighet med områdenas varierande planerings- och styrningsbehov.
- Utvecklingsprinciperna skulle kunna anges så att de beskriver kommunens målbild gällande utvecklingen av områdesanvändningen. De ska beaktas då bestämmelserna i kommunplanen ändras. De skulle dock inte utgöra en egen hierarkisk planeringsnivå

Deltagande och interaktion

- Interaktionen dimensioneras i beredningsskedet i enlighet med behovet av att delta (flexibilitet vs. detaljerade bestämmelser)
- En uppdaterad förteckning över anhängiga planläggningsärenden i kommunen på webben, inklusive t.ex. planläggningsinitiativ, det markpolitiska programmet
- Deltagande sker i ett tidigare skede än förr, tankar om gemensam utveckling, deltagarnas kunskaper kopplas till planläggningsprocessen
- Förutsättningen för att ha rätt att söka ändring är att man deltar i processen (ger påminnelse) i ett tillräckligt tidigt skede?

Konsekvensbedömning och utredningar

- En plan ska grunda sig på planering som omfattar bedömning av de **sannolikt** mest betydande konsekvenserna av planen och på sådana information och utredningar som planeringen kräver.
- Då planen utarbetas ska det **redas ut** vad de betydande **konsekvenserna** av genomförandet av planen och de olika alternativen **sannolikt** är. Utredningarna ska omfatta hela det område där planen **sannolikt** kan tänkas ha betydande konsekvenser.
- Vid utredningen av vilka betydande konsekvenser planen **sannolikt** har beaktas tidigare utredningar samt övriga faktorer som påverkar behovet av utredningar.

Utredningar / Kommunernas representanter tankar

- Landskapsvisa utredningar är viktiga vid skyddsfrågor
- Det önskas att landskapet ska göra mer omfattande utredningar med uppgifter på samma detaljnivå för alla kommuner
- Landskapsplanerna ger nyttig bakgrundsinformation (bl.a. platsdata) för generalplanläggningen
- Uppgifter om miljöer som är värdefulla på en riksomfattande och landskapsmässig nivå

Digitalisering

- Regeringsprogrammet:
 - ”Det ska skapas ett riksomfattande digitalt register och en dataplattform för den byggda miljön, vilka ska utgöra underlag för beslut och processer om markanvändning och byggande.”
- Regeringens handlingsplan 7.10.2019
 - Informationsarkitektur och centralt informationsinnehåll 12/2020
 - RP 12/2021
 - Först version av systemhelhet 12/2022

Digitalisering

- Digitalisering (kan) till exempel betyda följande:
 - Allmänt: möjlighet att sköta ärenden elektroniskt, deltagande och delande av information
 - I planläggningen:
 - primärdata separeras från uppgifter om planbeslutet
 - Förutsättning för ikraftträdande: planen och samhörande information är tillgängliga i riksomfattande register
 - I byggandet: planering som baserar sig på en datamodell

Digitalisering

- Författningstekniskt: Bestämmelser till Markanvändnings- och bygglagens kapitel om digitalisering eller eventuellt i en separat lag om byggd miljö?
- Kräver bland annat följande:
 - Strukturer som gör det möjligt att överföra data
 - Tillgänglig, interoperabel och maskinläsbar data (jmf. informationshanteringslagen)

Vision

Vision av strukturella dataflöden

- Kunskapsbaserat beslutsfattande
- Visuell och statistisk konsekvensbedömning
- Digitalt deltagande

-> **Beslutens verkningsgrad och effektivitet ökar**

Automatiskt natur- och miljödata

Kommunens strategiska mål
Utvecklingsprinciper
Invånarmål, arbetsplatsmål
m.m.

Stadsregionsplanering i stadsregion
& MBT-mål

Riksomfattande behov
Planering på landskapsnivå

**Genomförandebestäm-
melser**

+m²
+invånare
+km med bil...

Konsekvenser

+CO₂
+€
... övriga

**Uppdaterad
lägesbild**

AS BUILT

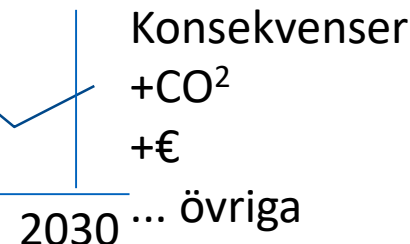
BIM-data
från
genomförandet
till ägaren

Bygglov

+50 invånare
+10 arbetsplatser
+100 m²

Uppdaterade uppgifter
automatiskt
till skatteverket,
Befolkningsregistercentralen
och övriga tjänsteleverantörer

Konsekvenser
+CO₂
+€
... övriga

Kommunförbundets mål, promemorior och publikationer

Mål

- Regeringsprogrammets mål, Kommunförbundets styrelse 18.10.2018
- Kommunförbundets mål för utvecklingen av markanvändning och byggande, Kommunförbundets styrelse 21.3.2019

Promemorior

- MarkByggL-kommunkliniker Markanvändnings- och bygglagen totalrevideras. Sammandrag av gruppintervjuer och diskussioner 13.12.2018
- Stadsregionplaneringens roll i MarkByggL-reformen. En snabbenkät till de tio största stadsregionerna 8.5.2019
- Grundläggande kartläggning av styrningen av småskaligt kompletteringsbyggande. Promemoria 20.5.2019

Publikationer

- Markanvändnings- och bygglagen på landsbygden. Bedömning av lagens nuvarande läge och de centrala utvecklingsbehoven. Kommunförbundet 2019
- Landsbygdsregionernas generalplanläggning och tillståndsförvaltning – stamfastighetsprincipen. Kommunförbundet 2019

På gång

- Projektet kommunplanssimulatorn. En kommunplan och en simulering av den i olika planläggningssituationer.

Kommunförbundets representanter i beredningen av MarkByggL

Anne Jarva
Arbetsgrupp
Sektionen
områdesanvändning

Matti Holopainen
Sektionen
genomförande av planer

Minna Mättö
Sektionen byggande

Pasi Kallio
Sektionen deltagande,
interaktion och
konsekvensbedömning

Marko Nurmikolu
Sektionen gränssytor

Susanna Hyvärinen
Sektionen Digitalisering
och kundorienterade
processer

Håll linjen öppen!

kuntaliitto.fi/mrl (på finska)
Facebook: Kommunförbundets forum
för MBL
@Kuntaliitto
#MRL-uudistus

 Kuntaliitto
Kommunförbundet

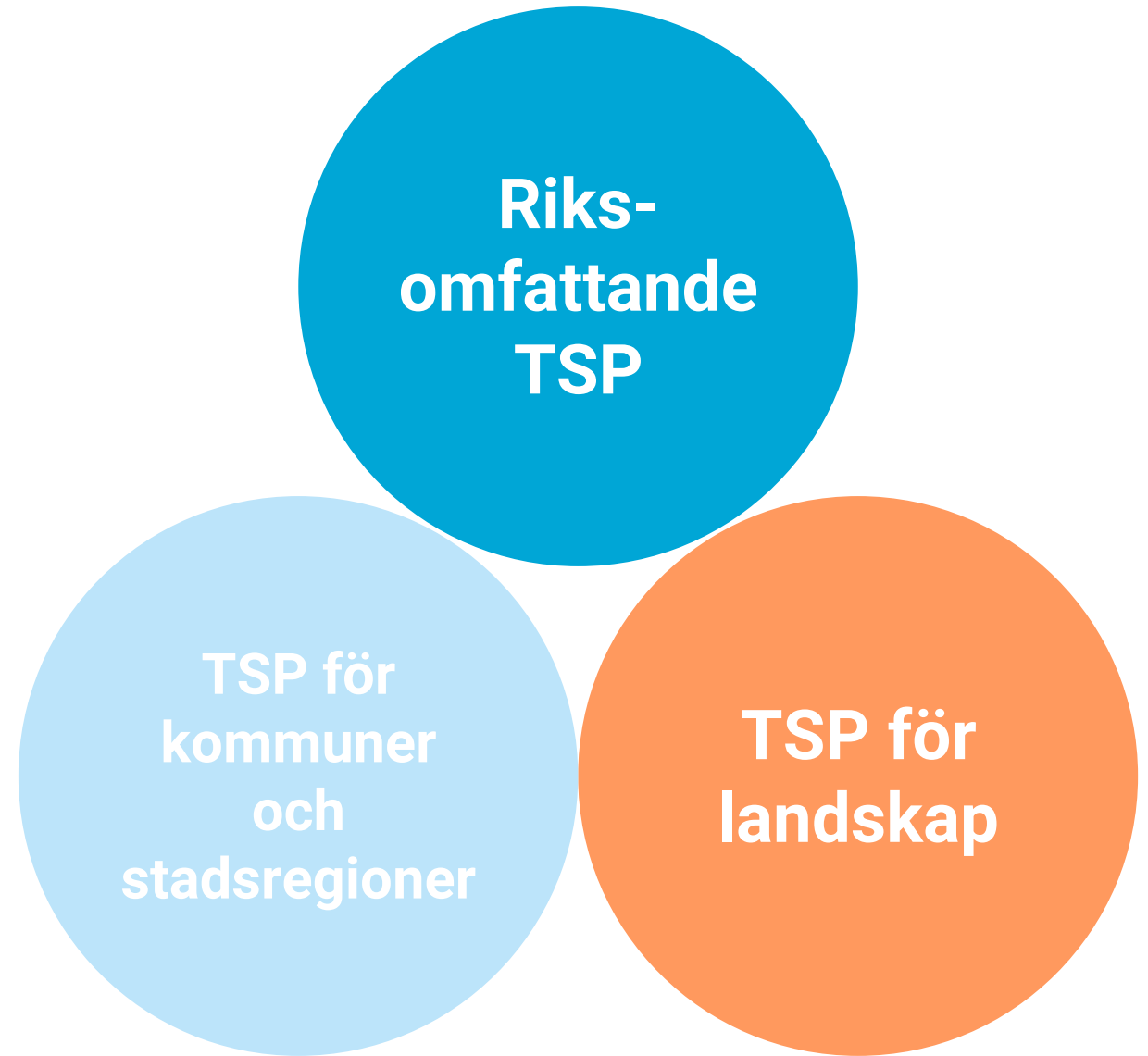
Kort om planeringen av trafiksystemet

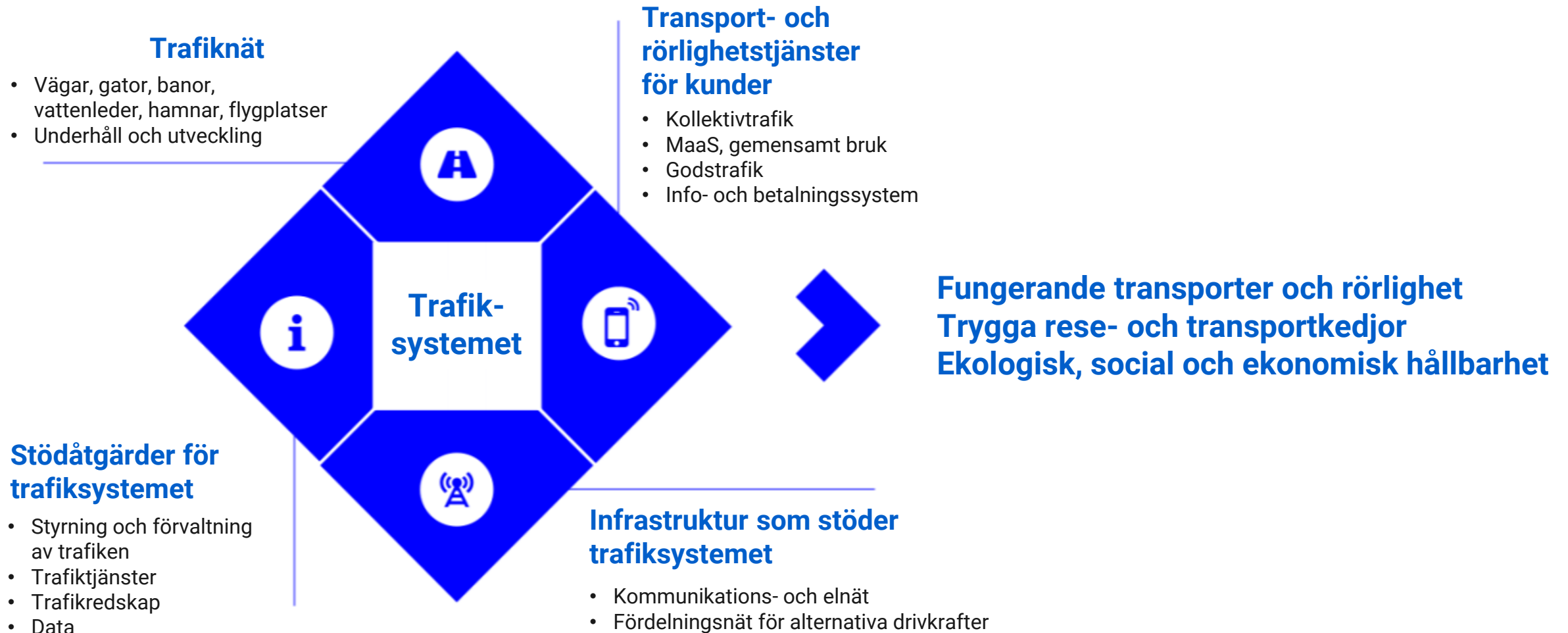
Planeringen av trafiksystemet som en helhet (RP 45/2018 rd)

"Trafiksystemplaneringen är en **kontinuerlig och samarbetsbaserad process** för övergripande granskning av trafiksystemets tillstånd och utvecklingsbehov i fråga om samtliga trafikformer."

"Trafiksystemplaneringen **ska emellertid inte göras hierarkiskt på olika planeringsnivåer**, liksom planeringen av markanvändningen, utan den ska snarare baseras på växelverkan mellan olika nivåer och på kontinuerligt samarbete mellan aktörerna."

Helhetsbild av trafiksystemet

Trafiksystemplaneringen som helhet (RP 45/2018 rd)

- Vid planeringen är det skäl att beakta bland annat
 - växelverkan mellan trafiken, markanvändningen, servicestrukturerna och näringsverksamheten
 - de nuvarande och framtida transportbehov som följer av olika funktioner
 - olika människogrupperns transportbehov
 - behovet av fungerande resekedjor
 - näringslivets behov av transporter och behovet av fungerande transportkedjor
 - trafiksäkerhetens konsekvenser av trafiksystemet och dess utveckling
 - trafiksystemets utvecklings- och finansieringsbehov.
- I samband med trafiksystemplaneringen görs en omfattande granskning av hur trafiksystemet och dess utveckling påverkar bland annat den regionala utvecklingen, olika invånares och företags resor och transporter och hur de fungerar, trafiksäkerheten samt olika typer av andra samhällspolitiska mål.
- Som ett resultat av trafiksystemplaneringen bildas en uppfattning om trafiksystemets underhålls- och utvecklingsbehov samt finansieringsbehovet.

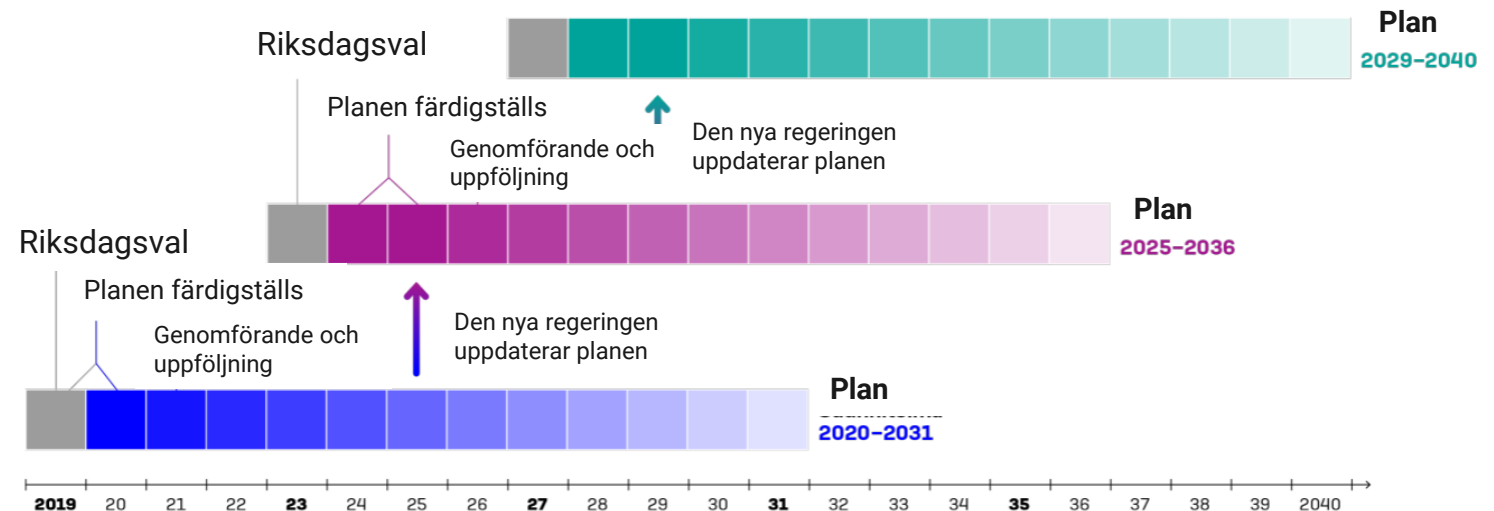
Trafiksystemplaneringen som helhet (RP 45/2018 rd)

- Genom växelverkan mellan trafiken och andra samhälleligt betydelsefulla helheter, exempelvis markanvändning, boende, tjänster och näringsverksamhet, säkerställs genom att trafiksystemplaneringen sammankopplas med den helhet som utgörs av den riksomfattande, regionala och lokala planeringen.
- Genom områdesanvändningen och placeringen av olika funktioner
- påverkas trafikefterfrågan och avgörs frågor som gäller förutsättningarna för utnyttjande av olika mobilitets- och transportformer.
- Utvecklandet av trafiksystemet skapar å andra sidan möjligheter för olika lösningar när det gäller områdesanvändningen.

Den riksomfattande trafiksystemplan eringen

- KM bereder, Statsrådet godkänner
- Granskas i början av varje regeringsperiod – samordnas med planen för den offentliga ekonomin
- KM bör granska att planen samordnas med övriga riksomfattande planer

Kontinuerlig och rullande process

Den riksomfattande trafiksystemplan en

- Innehåll
 - Trafiksystemets nuläge och ändringar i verksamhetsmiljön
 - De huvudsakliga samhälleliga målen för utvecklingen av trafiksystemet och målen med planen
 - Åtgärdsprogram (staten och kommunerna)
 - Statens finansieringsprogram
 - Sammandrag av konsekvensbedömningarna
 - Uppföljning av planen och organisering av det kontinuerliga arbetet med det riksomfattande trafiksystemet
 - Anvisningar för följande planeringsomgång

Konsekvenserna av den riksomfattande trafiksystemplan en (RP 45/2018 rd)

- Den riksomfattande trafiksystemplanen skulle *styra* förfaranden och förhandlingar samt *påverka* hur servicenivån fastställs och landskapsnivån planeras.
- Planen är till naturen en strategisk plan över utvecklingsprinciperna för trafiksystemet samt över de riksomfattande målen och de åtgärder som är nödvändiga för att målen ska uppnås.
- Planen skulle *styra* övriga myndigheter och aktörer inom förvaltningsområdet *för att* de i verksamheten ska *beakta* de mål och åtgärdsförslag som presenteras i planen, även om planen *inte skulle ha någon rättsverkan*.
- KM bör se till att den riksomfattande trafiksystemplanen samordnas med övriga riksomfattande planer.
 - Bland annat de riksomfattande målen för områdesanvändningen

Processen för den riksomfattande trafiksystemplan en

- Förfarandet vid beredningen av planen (15 d §)
 - KM ska bereda den riksomfattande trafiksystemplanen i samarbete med de ministerier, myndigheter och andra aktörer som är centrala för planen.

Skeden i utarbetandet av planen

1. Förberedelser

- Trafiksystemets nuläge och ändringar i verksamhetsmiljön
- Insamling av bakgrundsmaterial
- Beredning av alternativ gällande planens mål
- Program för konsekvensbedömning

2. Beredning av planen

- Riktlinjer för de huvudsakliga ändamålen, planens målsättningar och resursbegränsningar (ekonomiska ramar)
- Utkast till planen och konsekvensbedömning av dem
- Beredning av finansieringsprogrammet
- Sammansättning av planutkastet för remissrundan

3. Beslut gällande planen

- Parlamentarisk styrningsgrupp
- Redogörelse till riksdagen
- Statsrådets beslut (planen färdig)

Tidtabellen för den riksomfattande trafiksystemplanen (enligt KM:s projektbeslut)

- Remissrunda för konsekvensbedömningsprogrammet i september/oktober 2019
- November 2019–september 2020
 - Tematiska, regionala och riksomfattande evenemang och diskussioner med kommuner och stadsregioner samt utnyttjande av existerande nätverk
- Övrig interaktion
 - Samrådsmöten och övrigt samarbete med intressentgrupper
- Remissrunda för utkastet till planen och konsekvensbeskrivningen i november–december 2020
- Redogörelse till riksdagen, februari 2021
- Statsrådets beslut, april 2021

Viktiga frågor för Kommunförbundet

Processen

- En öppen och rättvis process
- Direkt interaktion med kommuner och regioner utöver den officiella arbetsgruppen
- Läges- och utvecklingsbilder samt mål som upplevs som gemensamma
- En omfattande konsekvensbedömning stödjer beredningen och beslutsfattandet
- Tillräckliga samrådstider

Innehållet

- Åtgärder som baserar sig på mål och konsekvensbedömningar
- "Kommunernas uppgifter" = gemensamma projekt mellan staten och kommunerna
- Nya förslag inom samarbetet
- Sammankoppling av avtal om markanvändning, boende och trafik
- Tydliga finansieringsansvar, frivilliga avtal

Kontinuiteten

- Säkerställande av planeringsberedskap vid rätt tidpunkt
- Tryggande av förutsägbarhet och långsiktighet
- Utveckling av avtalsmodeller som också är lätta men effektiva
- Det enstämmiga statsrådet och hela trafikförvaltningen funktionellt sett på samma linje

Kommunförbundet: Långsiktighet i utvecklingen av infrastrukturen, tydliga finansieringsansvar

- Viktigt att reda ut nya finansieringsmodeller
- Städerna har dock ingen ny överflödig finansieringskälla för statens infrastruktur
- För att de nya spårförbindelserna ska medföra nytta för värdestegringen kräver det att staden hela tiden själv gör investeringar.

- Kommunerna har ett eftersatt under håll på miljarder euro inom den egna infrastrukturen
- Statens andel av den sammanlagda finansieringen för kollektivtrafiken som ordnas av NTM-centralerna och stadsregionerna är cirka 10 procent.

- Från synvinkeln att "den som drar nytta betalar" borde staten bidra mer till finansieringen av stadsregionernas infrastruktur och kollektivtrafik
- Kommunförbundets stadspolitiska arbetsgrupps ställningstagande 14.11.2018: *Städernas deltagande i statens finansiering av infrastrukturprojekt*

Kommunernas deltagande i statens väghållning

"Kommunförbundets enkät visade att kommuner i alla storlekar deltog med över 40 miljoner euro i byggnadsansvaret för landsvägar 2013. Huvudorsaken var att projektet inte skulle ha genomförts utan kommunens finansiering eller att projektet kunde påskyndas tack vare kommunens finansiering.

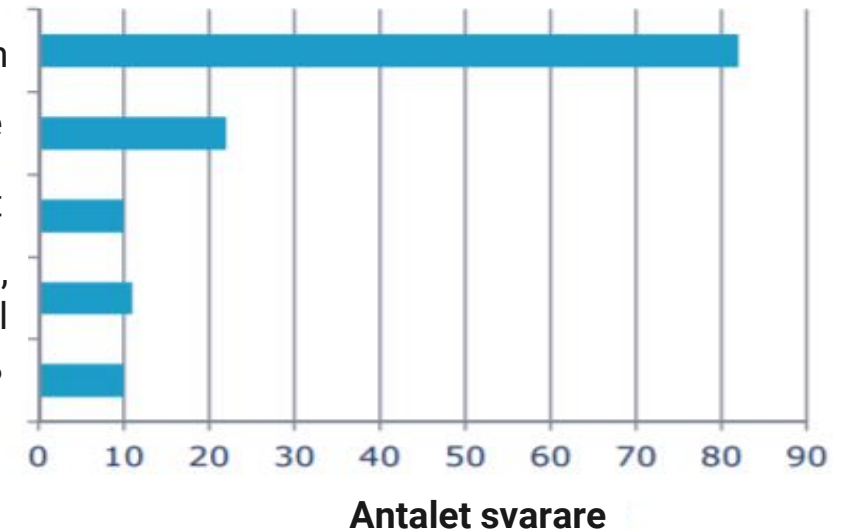
Projektet skulle inte ha genomförts utan kommunen

Projektets tidtabell blev snabbare

Kommunen ville ha överflödigt

Projektet fick extern finansiering (t.ex. EU), vilket krävde en kommunal finansieringsandel

Annat, vad?

Statens och kommunens andelar av den totala finansieringen av trafikledsunderhållet

staten

55

Procent, dvs. 1,7 miljarder euro per år

kommunerna

45

Procent, dvs. 1,4 miljarder euro per år

*Inkomsterna från särskilda skatter från vägtrafiken tillfaller inte kommunerna. Denna skatt utgör 8 miljarder euro per år

Tack!